

**GEOSS JE
SRCE
SLOVENIJE
STR. 7**

**„MENI JE
GORENJI
SENIK
NAJLEPŠI“
STR. 8**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 24. februarja 2005 * Leto XV, št. 4

Konec narodnostnega šolstva v Porabju??

NEZNOSNA LAHKOST SLOVENSKEGA SAMOUKINJANJA

V porabskih narodnostnih šolah že nekaj časa vre: kdo, zakaj, kako... bo z novim šolskim letom odveč: šola? učitelji? učenci? mogoče kar vsi?? ali je vse skupaj le čudna nočna mora... Pred novim letom se je madžarska vlada odločila (v duhu varčevalnih ukrepov), da začne dosledno izpolnjevati določila manjšinskega zakona, v katerem je črno na belem zapisano, da se manjšinski pouk organizira v primeru, če razred šteje najmanj osem učencev (4. odstavek 43. člena manjšinskega zakona). Prevedeno v jezik denarja: financirajo se le oddelki, ki štejejo več kot osem učencev. Mimogrede: zakon je v madžarskem parlamentu bil sprejet po predhodnem soglasju predstavnikov vseh manjšin, je bilo rečeno. Hitro smo prešeli učence po razredih porabskih šol in z grozo ugotovili, da se slovenskemu narodnostnemu šolstvu obetajo hudi časi.

Pred dobrim tednom dni so se samouprave kot ustanoviteljice šol odločale o proračunih za leto 2005. Sredstva so omejena, šole morajo računati z omejitvami kot na primer: kombinirani pouk, ki verjetno pomeni odpusčenje odvečnih učiteljev, v Monoštru celo združitve obeh osnovnih šol. *Hipotetično to pomeni odpusčenje tudi slovenskih učiteljev, krčenje narodnostnega pouka, in če se bodo opisani trendi nadaljevali, dolgoročno zapiranje narodnostnih šol.* Za božjo voljo, se bo kdaj zganil ali boš še naprej le nemi opazovalci umiranja temeljnih narodno-

stnih institucij??

Slovenija in Madžarska sta že davnega leta 1992 podpisali dva temeljna meddržavna sporazuma (*Sporazum o sodelovanju na področju kulture, izobraževanja in znanosti med R Slovenijo in R Madžarsko, podpisan 2. septembra 1992, podpisnika takratna šolska ministra obeh držav, dr. Slavko Gaber in dr. Andrásfalvy Bertalan, in Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenski narodni manjšini v R Madžarski in madžarski narodni skupnosti v R Sloveniji, podpisan 30. oktobra 1992, podpisnika takratna zunanja ministra obeh držav, dr. Dimitrij Rupel in dr. Géza Jászszentzy; oba sporazuma sta bila ratificirana tu-*

di v obeh državnih parlamentih). Sporazuma bi naj kompleksno uredila problematiko zaščite obeh manjšin, vključno z zagotavljanjem financiranja vitalnih manjšinskih institucij. Mednarodne pogodbe, kar sporazuma nedvomno sta, so po mednarodnem pravu nad notranjo državno zakonodajo, zato jih mora le-ta upoštevati. Madžarska jih, žal, že od nastanka ignorira. 10. člen prvo citiranega sporazuma se na primer glasi: *Obe strani (torej Slovenija in Madžarska) bosta zagotavljali pogoje za uresničevanje posebnih pravic narodnih manjšin druge strani v obeh državah na področju vzgoje, izobraževanja ter ohranjanja in razvijanja kulturne identitete. Delovni pro-*

gram sporazuma pogoje konkretizira; 20. člen: Pogodbenici s posebno pozornostjo podpirata, spodbujata in zagotavljata manjšinama, ki živita na ozemlju obeh držav, dosledno zadovoljevanje potreb na področju izobraževanja, kulture in znanosti v maternem jeziku, še posebej na področju osnovnega šolstva. v materinem jeziku, še posebej na področju osnovnega šolstva tudi tisti, ki nismo pravniki ali politiki, lahko razumemo in nam pove, da se je Madžarska s podpisom meddržavne pogodbe obvezala, da bo slovenskemu narodnostnemu šolstvu zagotavljala obstoj

in nemoteno delovanje. Zdaj smo v situaciji, ko je več kot očitno, da država svoje obveze ne izpolnjuje. In kdo je tisti, ki jo naj spomni na dogovorjeno in obljubljeno? Molč in resignacija manjšinskih predstavnikov, njihovo nemo pristajanje na jemanje drobtinic je pač le olje na ogenj državne ignorance. A kam vse to pelje? V zapiranje narodnostnih šol, ki edine skrbijo za sistematično učenje manjšinskega slovenskega jezika in poskušajo najmlajšemu rodu Porabskih Slovencev uzvesti narodnostno pripadnost? In kaj bo potem? Slovenstvo kot folklorni element ali kot poklic??

Mogoče bi bilo potrebno zakričati v Sloveniji, matični državi, ki ima skrb za Slovence izven državnih meja zapisano že v svoji ustavi? So aktualni slovenski politični predstavniki pripravljeni argumentirano posredovati za svoje rojake pri madžarskih oblasteh ali bodo nadaljevali dikcijo svojih predhodnikov v nlegu *bomo produčili, bomo podpirali, bomo spodbujali* in še bi lahko naštevali podobne neobvezujoče glagole brez vsebine, ki so bili stalnica pogovorov in krasnih meddržavnih dogovarjanjih. Se bo vendarle kdo zganil? Sta porabski slovenski organizaciji pripravljene pokazati politično voljo, predvsem pa voljo srca za sočenje s temeljnimi resnicami slovenstva v Porabju ali bomo še naprej skrbeli le za zunanji videz slovenstva?? Storimo kaj danes, jutri bo morda pozno...

Valerija Perger

Žive naj vsi narodi

Proslava slovenskega kulturnega praznika v Porabju

Zveza Slovencev na Madžarskem je povabila Mestno četrt Magdalena iz Maribora na sodelovanje na proslavi slovenskega kulturnega praznika, ki so ga tokrat praznovali v nedeljo, 13. februarja v Monoštru. Našo MC smo zastopali *Nonet Certus* in trije predstavniki s predsednikom komisije za kulturno dejavnost *Janezom Karlinom*.

Dvorana slovenskega doma Lipa je bila polna domačinov in povabljenec. Med njimi sem zasledila tudi pesnika in pisatelja *Milana Vincetića*, letošnjega nagrajenca Prešernovega sklada za njegovo osmo pesniško zbirko *Lakmus*.

Ves govorni del programa je potekal v porabskem narečju, zato se mi je zdelo vse še domače in prisrčno, vendar na lepem kulturnem nivoju. Vodila je glavna in odgovorna urednica zamejskega časopisa Porabje *Marijana Sukič*. Po slovesno odpeti slovenski himni, s katero je *Nonet Certus* začel svečanost, se je *Sukičeva* naslonila na Prešernove besede, ki v naši himni tako lepo zvenijo, da jih občudujejo še tujci. Povedala je kratko anekdoto. Pogovarjala se je z znanim madžarskim kulturnim delavcem. Citiral ji je v madžarščini: »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi, vprepir iz sveta bo pregnan, ko rojak, prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!«

Vprašal jo je, če je to vsebina slovenske himne. Pritrčila mu je in povedala v slovenščini. Kulturnik je ves presenečen dejal, da ni srečal naroda, ki bi v svoji himni pel, naj bi bili vsi narodi svobodni in prijateljski, kajti vsaka himna povečuje le svoj narod. Nazadnje je vzkliknil: »Kakšen kulturni narod, ki ima takšno himno!«

Da, tako velik je Prešeren še v današnjem času in sogovornica je bila v tistem trenutku ponosna nanj in na svoj narod. Slavnostni govornik na proslavi je bil *Miki Roš*, znani kulturni delavec iz Murske Sobote. Imel je kar majhno razpravo o besedah *praznik* in *svetek*. Dejal je, da se poklanjamo dnevu slovenske kulture, kar v porabskem narečju rečejo, da praznik *svetišo*. Torej se poklanjajo

svetemu. Beseda *praznik*, ki se uporablja v knjižni slovenščini, zveni mnogo bolj prazno. Ob tej besedi se človeku porodi asociacija na dela prazen dan. Tako narečni izraz *svetek* nosi v sebi večjo vrednost besede. Tudi besedo *narod* je razložil na podoben način. V *narod* se narodiš in ga že pri rojstvu sprejmeš. Prvotno so bila ljudstva in šele pred nekaj stoletji

da takšnih slovarjev doslej Slovenci še nismo imeli. V valoviti pokrajini ob reki Rabi je ohranil jezik prednikov Slovencev, kakšen se govori do Mure. Mukič je opravil veliko delo. Zbral je zrnje v kašo, da bodo od tega živel še pozni rodovi. Slovar sta pregledali *Valerija Perger*, višja svetovalka za porabsko slovensko šolstvo, in *Marija Kozar*, etnologinja,

Na predstavitvi slovarja (z leve): dr. Zinka Zorko, Francek Mukič, Valerija Perger in Marijana Sukič

so se narodi začeli zavedati svoje narodnosti. Tudi sveto pismo navaja, da je bila najprej beseda. Torej iz besede je zrastle narodovo telo. Poznamo razne vrste *svetkov* od verskih do državnih, med njimi pa so kulturni med najmlajšimi. Naš kulturni *svetek svetimo* skupaj s Francetom Prešernom. Kultura pa je nad državno politiko in zato jo moramo spoštovati. Dviga nas iz zaostalosti, iz hlapčevstva, kajti če si hlapec enkrat, si hlapec vedno.

Osrednji del prireditve je bila predstavitev slovarja porabskega, knjižno slovenskega in madžarskega jezika, katerega avtor je urednik slovenskega radia Monošter *Francek Mukič*. Dialektologinja zaslužna profesorica *dr. Zinka Zorko*, izredna članica SAZU, ki je napisala uvodne besede k ediciji, se je najprej opravičila, da bo govorila v knjižnem jeziku, ker ga bolj obvlada kot porabsko narečje, čeprav ga že več kot desetletje raziskuje. Opozorila je, da se že šestdeseto leto poklanjamo Prešernu in je zazelala, da bi bili vsi mejaši dobri sosedje in prijatelji. O slovarju Franceka Mukiča pa je dejala,

kustosinja muzeja Savaria v Szombathelyu. Predstavitev se je udeležila tudi *dr. Mihaela Koletnik*, izredna profesorica, predstojnica katedre za slovenske jezike in književnosti na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Valerija Perger, ki je govorila tudi v knjižnem jeziku, je dodala, da je pravi živi jezik narečje, ki se ga ne smemo sramovati. Knjižni jezik je umetna tvorba, ki nas Slovence druži, da se med seboj razumemo. Slovar je dragocen, saj ima tudi bogato ilustrativno gradivo. Besede so uporabljene v stavkih, v besednih zvezah, pregovorih, rekih. Porabsčina se je razvijala najbolj pod vplivom madžarskega jezika in njene besede in besedne zveze bogatijo zakladnico slovenskega jezika. V tem slovarju spoznaš, kako bogato je porabsko narečje in kaj vse se da v njem izraziti. Seveda nam je tudi sam avtor marsikaj pojasnil. Predstavil je slovar kot zajetno knjigo, ki obsega 450 strani večjega formata. Žal nam je ni mogel pokazati, ker knjiga zaradi epidemije gripe, ki razsaja tudi v tiskarni v Szombathelyu, ni bila še do kraja natisnjena.

Vsebuje frazeološki slovar in interference, ki jih je veliko, kar kaže na bogato porabsko frazeologijo in na tisočletno sobivanje z Madžari. Veliko je fraz, ki se ne dajo prevesti. Menil je, da je jezik koktajl. Nikoli ni čist. Vedno ima primesi drugih jezikov, porabsčina seveda največ madžarskega, precej tudi nemškega. Vendar se tega ne sramujemo. To je odraz skupnega življenja. Pa tudi Madžari so prevzeli marsikatero slovensko besedo. Zelo duhovito primeri je dal z izrazom *palinka* (žganje). Že stari Slovani so palili (žgali). V pogovoru z vo-

net *Certus* prav letos praznuje svoj srebrni jubilej. Ustanovljen je bil pred petindvajsetimi leti (oktobra 1980). Od svojega začetka do danes deluje v svoji prvotni sestavi na amaterski osnovi. Člani so izkušeni pevci, ki imajo od trideset do petdeset let pevskega staža. Umetniški vodja je izvrsten dirigent in organist *Franci Divjak*. *Nonet* poje renesančne, narodne, umetne, borbeno in sakralne pesmi. Pohvali se lahko z velikim številom nastopov, ki presega število tisoč, in je redni gost številnih slovenskih radijskih hiš. Posnel je

Nonet Certus iz Maribora

diteljico je pojasnil, da je ugotavljal, da porabsčina nima dosti besed za izražanje prijaznosti, ima pa več izrazov za neumen in podobno, kar kaže na to, da smo bili hlapčevski narod, ki mu je primanjkovalo samozavesti in ponosa. Za vpludnost ni bilo časa. Nasplošno pa ima slovenski jezik malo pristnih kletvic, niti si nam jih ni bilo treba izmišljati, ker smo si jih raje kar sposodili iz jezikov, ki znajo sočno preklinjati. Francek Mukič je tudi duhovito navajal razne interference med posameznimi govori porabskega narečja. Nasmejati smo se morali primerom besed, ki se enako izgovarjajo, a jih posamezni govori drugače razumejo. Vse je razlagal tako pristno in preprosto, da so ga morali razumeti prav vsi in porabsčina nam je postajala spetna in vse prijaznejša.

Seveda pa so k svečanosti in kulturnosti praznika veliko pripomogli tudi naši pevci. Naj jih na kratko predstavim. No-

tri avdio kasete in gostoval po številnih državah (Švedska, Nemčija, Avstrija, Madžarska, Italija, Nizozemska, Hrvaška, Avstralija, ZDA in razni kraji bivše Jugoslavije).

Ti naši vrli pevci so tokrat imeli koncert v dveh delih. Zapeli so osem umetnih slovenskih pesmi. Tistih pravih čitalniških, ki budijo narodno zavest. Vse so bile skrbno izbrane za to priložnost. Njihova izvedba pesmi *Slovenec sem* ali *Oj, Triglav, moj dom* je napolnila dvorano s ponosom in marsikomu se je od vznepenosti orosilo oko. Ob koncu pa še prisrčna zahvala predsednika *Noneta Certus* *Pavlija Križovnika*, ki je našim gostiteljem ob izmenjavi daril dejal: »Bog plati za gnešnji den!«

Zazel je Porabskim Slovencev, da ne bi na njihovem območju nikoli utihnila slovenska beseda, pesem, molitev. In tej želji se pridružujemo tudi vsi prebivalci MC Magdalena.

Jana Hartman Krajnc

Govor Milivoja Roša na slovenskom kulturnom svetki v Monoštri

Svetek narodove kulture je nad vsemi svetki

Nej dugo nazaj, 8. februara, smo Slovenci svetili svoj kulturni svetek. Miv Porabji se gnes poklanjamo tomi dnevi in ge bi vam rad v duji preminoučoga svetka držo slavnostni guč. Vövrлите mi, čigli mam vsigdar pune lampe guča, v glavej dosta idej, se mi je nej bilou naleki kcu sest k pisanji za gnešno prireditiv. Ob takši prilikaj je bilou že dosta povedanoga, dostakrat kaj trno lejpora, večkrat kaj takšoga to, ka je človeki nej najlepše spadnlo. Kak naj povejm neka novoga, neka takšoga, ka nede patetično sladko pa ka nede za koga mogouče žaljivo. In v iskanji, kama bi se naj obrno moj guč ob slovenskom kulturnom svetki, sam se stavo ranč pri rejči svetek, pri tom, ka vse leko znamenuje rejč svetek.

Kak vövidi, lidže trno radi svetimo. Bole kak je šla človeška civilizacija naprej, vse več svetkov se je vküper nabralo. Naši poganski predniki, iz steri smo vözrasli, so se poklanjali svojim bogovom, svetili njihove dneve in tiste dneve, v steri se je svejt kouli nji obrno iz zime v sprtolejt, iz sunčni dni po bejranje pouva po poulaj, travnikaj in lejsi, ka bi znouva zaspo v zimsko spanje. Tiste stare bogouve so vömenili nouvi, z njimi so prišli nouvi svetki. Ob tejm so se začale na atlasi sveta kazati nouve države, rosagi, v steri so bili prednji krali, cesari, sultani, cari, dosta kasnej pa pridejo predsedniki. In v tej vsakši državi, večši ali menjši, so se svetili lidže, mrtvi ali živi, so se svetili dnevi, gda se je kaj trno svetnoga zgodilo, in so se svetili cerkveni dnevi. Zato leko našo trno staro rejč svetiti razmejmo, kak so jo razmeli naši poganski stari dejdeki, ka se poklanjamo nekomi svetomi. V knjižni slovenščini se svetki pravi praznik. In v takši redni praznikaj se ne dela, tou znamenuje, ka je praznik dela prazen den. Reči svetek in svetiti zato večjo vřednost mata, svetiti znamenuje brodit si na tisto, ka svetimo. In v tej dnevaj smo Slovenci več kak sa-

mo praznovali, rejsan smo svetili Slovenski kulturni svetek, gnes ga svetimo tadale, ranč zato trbej tomi

pred malo več kak dvejsto lejтами leko povejmo, ka se pomalek zača gučati od narodov, ranč tak kak gnes

Slavnostni govornik Milivoj Roš

svetki praviti kulturni svetek slovenskoga naroda to. *Narod* pa je druga rejč, od stere bi na tej naš svetek škeu spounniti. Palik trbej pogledniti nazaj v zgodovino. Čüda lüdstev je odlo prejk po toj našoj materi Zemli. V tisti najbolje davni časaj eške nikak ne moremo gučati od kakšnoga naroda. Tou si bila babilonska lüdstva, egipcanska pa grška lüdstva, lüdstvo Inkov, Maorov, Keltov, Rimljanov, lüdstva Slavov, Madžarov, Germanov in vse tak tadale. Kuman tam nin

razmejmo tou rejč. Dapa znouva sam se pito, zakoj se narod zove ranč tak kak narod. Nej trbej dugo brodit pa iskati, od kec se zača koren rejči narod. Če se *narodiš* kak Slovenec, sliši kcu k slovenskomi narodi, si narojeni kak Slovenec, si narojena kak Slovenka, si narojeni iz slovenskoga naroda. Moj in vaš narod v tom kedni sveti svoj kulturni svetek. Kulturni svetki so med najmlajšimi svetkami. Najbolje nouvi gestejo državni svetki, ka jih je prineso nouvi

čas, dapa zdaj de rejč od narodovoga svetka, de za svetek kulture slovenskoga naroda. Nej zaman, ka ga svetimo vküper z imenom Franceta Prešerna, steri je biu majster svojoga dela, steri je iz rejči kovau pesmi nad pesmimi. In ranč z rejčou, z besedo, se vse vküper zača, in če šket, se konča. Zača se že v svetom pismi: najprej je bila beseda, najprva je bila rejč, in beseda je meso postala in rejč je gratala meso. Iz slovenke rejči se je narodu slovenski narod, iz nide druge nej, s tem je rejč gratala mesou, je vözraslo narodovo tejlou. S tejm pa zača ceniti tou svojo rejč, iz stere se je narouo njegivi narod, jo zača svetiti, se njo

le prvo kulturološko pitanje, zavolo steri je napisala svojo prvo pripovejete naša Irena Barber, zavolo stere eške itak spejva senički zbor Avgust Pavel. Zavolo toga pitanja se na oudri pokaze števanovsko gledališče, se dobivle na vajaj gledališka držina Nindrik-Indrik, zavolo toga odi med svoje pevke Marija Rituper, zavolo toga iskanja odgovora na tri pitanja v ednom, smo se gnes dobili v Slovenskom kulturnom in informativnom centri.

Svetek narodove kulture je nad vsemi drugimi svetki. Vöрни lidže ene vöre svetijo svoje cerkvene svetke, vörniki druge cerkve svetijo palik svoje dneve. Državna politika nam zapovej državne svetke, politika države se vömini, že palik dobimo nikšne druge državne svetke. Samo kultura je leko in mora biti nad vsikšo vörov in nad vsikšo politiko, zato ga volo mora biti svetek narodove kulture nad vsemi drugimi svetki. Brezi slovenske kulture nega slovenskoga naroda. Zato ga svetite, dragi Porabski Slovenci, vsikši den v leti, nej samo v dnevaj kouli 8. februara. Priklanjajte se svetki mesa svojga tejlou v guči domanje krajine, s slovensko nouvo v vüji, z odprejto knjigo premnougi naši Prešernov, z zdignjeno glavou pred svojimi sinovi in čerami, svetite svojo srčno kulturo slovenskoga naroda. Zgodovina je puna pripovejdanja o lidaj, steri so s spuščeno glavou tajili svojo rejč, svoje korenje, iz steri so zrasli. Takšo ravnanje vsigdar napravi iz človeka lapca drugim. Slovenci med Müro in Rabo smo pokazali, ka smo se v gezero lejtaj nej vtoupili v mordji madžarske asimilacijske politike in nacionalizma. V gnešnji časi pajdaštva med Republiko Madžarsko in Republiko Slovenijo trbej zato eške bole zdigniti glavou pa na glas povedati, stera občanja mora madžarski rosag spuniti do Porabskih Slovencev, ka se popravijo lagve stvari za nazaj, ka mo živeli za naprej.

Akademski slikar Klavdij Palčič v Monoštru

SLIKAR IMA NA VOLJO BARVE, S KATERIMI SPROŠČA DOMIŠLJIJO

V razstavnem prostoru Slovenskega kulturnega in informativnega centra se z dvanajstimi novejšimi likovnimi deli predstavlja aka-

demski slikar Klavdij Palčič v Monoštru

Klavdij Palčič na otvoritvi v Monoštru

demski slikar Klavdij Palčič iz Trsta. Na otvoritveni slovesnosti je slikarja predstavil predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnók; Klavdij Palčič pa je poudaril, da ima »slikar na voljo barve, s katerimi sprošča svojo domišljijo, zato se večina njegovih del giblje med figuralko in abstraktnim slikarstvom.«

Klavdij Palčič ob umetnosti dobro pozna tudi manjšinsko problematiko. Bil je predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu. »V Porabju sem prvič, prišel sem med svoje ljudi, med Slovence, s svojo univerzalno govorico, kar pomeni, da bodo moja dela razumeli tudi madžarsko govoreči obiskovalci.« Za razstavo pravi, da ni pregledna, ker je prostor premajhen za večje število slik, z nje pa je mogoče videti in spoznati, kaj in kako dela. »Imam se, kot večina ljudi

ob meji, za ene vrste dvožitko; živim v prostoru, kjer je bližina sosednje kulture nekaj danega in vsakdanjega. V njo se moramo vživeti oziroma živeti tako, da je v nas ta dvojnost,« pravi slikar, ki je često gost likovnih galerij na avstrijskem Koroskem, zdaj pa sodeluje na skupinski razstavi na Dunaju, kjer so tudi drugi primorski in slovenski slikarji. Razstava je posvečena pesniku Srečku Kosovelu, in je bila najprej v Sežani, nato v Trstu, z

Dunaja pa jo bodo prenesli v Varšavo, Prago, Bratislavo in za konec v Milano.

Na vprašanje o likovnem življenju na Tržaškem odgovarja: »Kar se tiče slovenskega prispevka, je likovna scena na Tržaškem zanimiva. Slovenci smo imeli in imamo tudi zdaj v obmejnem prostoru pomembne umetnike. Je pa hkrati ta trenutek likovna scena nekoliko zaspala. Deloma tudi zato, ker nimamo svojih prostorov, kjer bi se naša ustvarjalnost kazala sproti in na živ način. To je velika pomanjkljivost, ki jo čutimo, in upam, da se bo v prihodnjih letih kaj spremenilo na bolje.« Klavdij Palčič želi, da bi imeli prostor, kjer bi razstajvali slovenski slikarji v družbi z italijanskimi. Tako bi pokazali slovensko ustvarjalnost slovenski in italijanski javnosti. »Če sem optimist, bi se kaj takega lahko zgodilo,

ko bomo po dolgih desetletjih Slovenci ustopili v Narodni dom, ki so nam ga požgali leta 1920,« gleda na možen razvoj dogodkov uveljavljeni slikar.

Klavdij Palčič se je rodil leta 1940 v Trstu. Po maturi na znanstvenem liceju v Trstu se je med študijem političnih ved odločil za umetnostni licej v Benetkah, kjer je leta 1964 tudi diplomiral. Ukvarja se s slikarstvom,

Nelida Nemeč v obsežni razpravi monografijo: »Osupljivo izpovedna je hoja Klavdija Palčiča med čisto likovnostjo in metaforo, hoja po robu nenavadnega prepleta različnih likovnih tehnik in šokantnih kombinacij, hoja po polti pogumne drznosti in premisleka, poglobljenosti in prelehtanosti, mrakobnosti in živosti, zadržanosti in sproščenosti. oja strasti in ljubezni, ki več kot stiri

vanj.« Avtorica poudarjeno piše o Prepoznavni hoji po robu, o Dialogu dvojnosti, Originalnosti, neposrednosti, drznosti: Desetletjih rjavih, rumenozelenih in črnih občutenj. V sozvočju oblike in vsebine, Med črto in barvo, med materialom in strukturo, o Figurah kot metafori videnege in občutenege, V žarenju rdeče, V sozvočju med abstrakcijo in figuralko; Med simbolom in metaforo v lebdenju figure

grafiko, scenografijo, kustu-mografijo ter ilustriranjem mladinskih knjig in zbirsk. Prvo samostojno razstavo je imel leta 1960 v Trstu, v Ljubljani je prvič samostojno razstavljal leta 1964, sicer pa je v dolgem pregledu razstav v obsežni monografiji, ki nosi letnico 2003, našeta še vrsta samostojnih razstav v Rimu, Padovi, Benetkah, Celovcu, Sežani, Novi Gorici, Velenju in drugod. Aktivno se udeležuje tudi skupinskih razstav v Italiji, Avstriji, Avstraliji, Rusiji, Španiji in drugih državah vroepe. Razstava v Monoštru je prva njegova predstavitev na Madžarskem.

desetletja oživlja nezame-nljivo prepoznavne likovne pripovedi: dotikajoče se, izzivalne, v svojem nagovoru čutno estetske, v barvo žarečih podožvljanjih odpirajoče celo paleto miselnih in čustvenih odzi-

in V večnost zapisani dvojnosti. Iz monografije izve-mo tudi o Palčičevih kiparskih delih: Sibila I; Nad nihalom; Padec; Sibila II; Sibila III; Vzlet; Ikar; Sibila IV; Pegaz; in Sibila V.

er

RADIO MONOŠTER
UKV (FM) 106,6 MHz
Od ponedeljka do sobote
od 16. do 17. vöre,
v nedelo
od 12. do 14. vöre.

Akademik dr. Anton Vrattuša – 21. februarja devetdesetletnik

MOJA – TRI – SREČANJA Z GORIČANCI

Ne vem zakaj, ampak vedno, ko mi misel nanese na akademika dr. Antona Vrattušo, se spomnim pokojnega celovškega odvetnika dr. Franca Zwittera. Zdi se mi, da sta se osebno poznala, ampak ne gre zato, ker ju nisem nikoli videl skupaj, pa tudi tega se nisem spomnil, da bi dr. Vrattušo vprašal, če se je srečeval z znanim koroškim Slovencem iz Celovca. To niti ni pomembno, rečem naj, kaj sem tako izrazitega skupnega našel pri Vrattuši in Zwitteru. Nekaj za novinarja zelo pomembnega, in sicer dvojje najpomembnejše: tudi, če sem imel slab dan za daljši pogovor, niti z enim niti z drugim nisem za Radio Slovenija pripravil slabega intervjuja, kajti moja pomanjkljivost sta z vsebinsko kakovostnimi odgovori odpravila sogovornika; drugo pa, da sta vedno tako osredotočena na vprašanja, da lahko traja pogovor, dokler vprašanj ne zmanjka. Spomnim se enega zadnjih pogovorov z dr. Francijem Zwitterom v prostorih Hrvaškega akademskega kluba na Dunaju. Tam se je sestala koordinacija predstavnikov manjšin sosednjih držav, nekaj podobnega, kot je zdaj Slovenska manjšinska koordinacija (SLOMAK), z razliko, da gre zdaj za Slovence v sosednjih državah, tedaj pa so se srečevale vse manjšine, ne samo slovenska. Po dve ali triurnem usklajevanju v nekaj jezikih, ko se je bilo potrebno dogovoriti o konkretnostih za naslednje srečanje, ne vem, če ne celo za zadnje, ki je bilo jeseni leta 1990 v Osijeku, sva sedla v sosednji prostor, kjer sem se z dr. Zwitterom pogovarjal približno pol ure, ne da bi se sogovornik enkrat zmotil ali bi moral ustaviti magnetofon. Tedaj je bil star prek devetdeset let. Podobno je z dr. Vrattušo, ki zmeraj reče: »Ti samo sprašuj!«

In zdaj k mojim – trem – srečanjem z dr. Antonom Vrattušo.

Prvo je povezano z jezikom, s proučevanjem narečij. Bilo je ob izidu Panonskega zbornika leta 1966. Med prelistavanjem sem našel razpravo Jezikovne razmere v severnem Prekmurju in slovenskem Porabju, avtor pa dr. Anton Vrattuša. Obžaloval sem, ker teksta nisem poznal med študijem, ko smo se ukvarjali z dialektologijo, in sem iz Maribora pripeljal na Goričko tečaj magnetofon na elektriko iz hišne napeljava in posnel vaščanko, za katero sem bil prepričan, da govori elementarno čisto narečje, brez vplivov knjižnega jezika iz časopisov ali radijskih poročil. Pri podrobnejšem prebiranju sem sicer spoznal, da si z Vrattuševno razpravo ne bi dosti pomagala, ker je presegala moje znanje in tudi zahteve pri študiju. Razprava je bila prvič objavljena leta 1939. V Panonskem zborniku so tudi zapisali: *»Ta, za kulturnega bralca še danes privlačno, za strokovnjaka pa problemsko in metodološko sveže ter prodorno pisana razprava prinaša novosti v dotedanjo dialektologijo o prekmurskih govorih. Z novim gradivom dopolnjuje mnenja o severnih prekmurskih govorih, popravlja napačne nazore o nekaterih vokalnih, konzonantnih in naglasnih pojavih in spremembah, z eno besedo, poleg utrjevanja že znanega odpira razglede tudi še po dolje neopisanih zakonih v jeziku tega slovenskega območja.«* K temu samo, da si je doktorat iz literarnozgodovinskih znanosti pridobil z razpravo Levec in Ljubljanski zvon (1941).

Tudi drugič sva se srečala ob pisani besedi, tokrat govoru na slovesnosti ob prekatizaciji maloobmejnih prehodov med Slovenijo in Avstrijo v meddržavne oziroma mednarodne prehode. Prekatizacija je bila za več prehodov hkrati, slovesnost pa na prehodu Traite-Murek. Osrednji govornik

je bil dr. Anton Vrattuša, tedaj predsednik Izvršnega sveta Slovenije, vodja njegovega kabineta pa Marjan Šiftar, sedaj slovenski veleposlanik v Skopju v Makedoniji. Z Marjanom sva se spoznala prek njegovega očeta dr. Vaneka Šiftarja, zato sem se odpeljal v Radence, kjer je bil predsednik vlade dr. Anton Vrattuša skupaj s svojimi sodelavci. Poiskal sem Marjana in prosil, če lahko dobim predsednikov govor z embargom (dovoljenjem) objave po govoru na prireditvi. Visoki politiki so imeli – in večina jih ima tudi zdaj – govore napisane in razmožene tudi za novinarje, ki so jih pri poročanju lažje navajali ali posneli odlomke za radijska in televizijska poročila. Vodja kabineta me je pogledal nekam pomilovalno, češ ali ne veš, in vprašal, kateri govor želim. »Seveda predsednikovega, katerega drugega pa,« je bil odgovor. Marjan je na kratko

razložil, da govora nima ali natančno, nima tistega, ki ga bo na slovesnosti imel predsednik izvršnega sveta. Glede na dotedanje novinarske izkušnje Marjana nisem razumel, zato mi je moral pojasniti, da dr. Anton Vrattuša svoje govore piše sam, da pripravi nekaj verzij in se tik pred nastopom odloči, kaj bo povedal. Malo sem Marjana razumel, več pa se mi je razbistrilo tik pred začetkom prireditve, ko sem dobil »zadnjo verzijo« natipkanega govora, pa še ta je bila popravljena in dopolnjena z roko. Umestno vprašanje, zakaj tako? In preprost odgovor: Predsednik Izvršnega sveta Slovenije dr. Anton Vrattuša je tudi v tem primeru težil k popolnosti, ko odpade sleherna improvizacija, izrečene besede pa morajo imeti pravo težo in ustrezno mesto. Verjetno tudi zato ni bil dolgo predsednik slovenske vlade.

Tretje srečanje z dr. Antonom Vrattušo se bistveno razlikuje od prvih dveh, in sicer zato, ker je prvič neposredno osebno in ker še traja. Kdaj sva se pogovarjala prvič, se ne spomnim, zelo verjetno je to bilo na Petanjcih, pri pokojnem dr. Vaneku Šiftarju. Kajti pri Vaneku sem se srečal in srečeval tudi z drugimi znanimi osebnostmi, nismo naslovnim škofom, dr. Vekoslavom Grmičem, in pokojnim izseljenskim pisateljem Frenkom Bukvičem. S slednjim imam izkušnjo, da ga je nek slovenski časopis uvrstil med tiste avtorje, ki v prejšnjem sistemu v Sloveniji niso mogli objavljati. Ko je pisatelj F. Bukvič prišel k Vaneku, me je le-ta povabil, naj pridem na klepet v troje. Pogovarjali smo se v Vanekovi delovni sobi, dogovorili za objavo odlomka iz še neobjavljenega romana, in tekst s kratko uvodno predstavitevijo avtorja je izšel v mariborskih Dialogih. Brez kakršnihkoli posledic za uredništvo ali mene, ki sem posredoval tekst kot sourednik revije in predstavil pisatelja.

Tako neposredno je bilo tudi srečanje in pogovor z akademikom Antonom Vrattušo. Vedno dobre volje, tudi ko sem vedel, da mu ni najlažje, z obilico zanimivih informacij in iskri pa tudi zahteven sobesednik.

Akademik dr. Anton Vrattuša vse od začetka in na Vanekovo željo vodi programski svet Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije. Na sestanke in pogovore prihaja stoodsotno pripravljen, natančno ve, kaj želi in to terja tudi od sodelavcev. Ne z grobostjo in aroganco, značilno za sedanjí čas v medloveških odnosih v Sloveniji, ampak dobrodušnostjo in naklonjenostjo, da postori nekaj on, če tisti, ki bi moral kaj narediti, tega ne zmore. Ni mu težko, kot večini dvajset ali tridesetletnikov, da se z avtobusom pripelje iz Ljubljane v Šóboto in se na enak način, s predsedanjem v Mariboru, isti dan vrne. Prepričan sem, da več kot je v minulih petih letih na znanstvenem, poljudno znanstvenem, zgodovinskem in kulturnem (pa še katerem) področju ter v stikih s sosednjimi Avstrijo, Hrvaško in Madžarsko naredila Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija po pretežni zaslugi akademika dr. Antona Vrattuše, ni v Pomurju uspela izpeljati nobene prostovoljna skupina civilne družbe. Res je, da zna pritegniti k sodelovanju številne poznavalce posameznih področij (ker jih je več, ne želim nikogar omenjati, ker bi gotovo koga nehoti izpuštil), toda iniciator z vedno in znova novimi, svežimi idejami, je akademik Vrattuša. Omenim naj samo nekaj vsebin, ki so ga še posebej pritegnile: vse kar je z Vanekovim Vrutom spominov in tovarištva; prireditve v Vrto 9. maja in Krajinski park Goričko.

Še na mnoga, čila leta, akademik, dr. Anton Vrattuša! In »zahteva«, da skupaj proslavimo desetletnico Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije!

Ernest Ružič

OD SLOVENIJE...

Khol razburkal slovensko in avstrijsko javnost

Slovensko in avstrijsko javnost, pa tudi slovensko manjšino v Avstriji, so razburila stališča predsednika avstrijskega parlamenta Andreasa Kholja za časniki Delo, da Slovenija ni naslednica Avstrijske državne pogodbe. Ministrstvo za zunanje zadeve je zaradi teh izjav prek slovenskega veleposlanika na Dunaju in avstrijskega veleposlanika v Sloveniji protestiralo pri avstrijski vladi. Državni sekretar za Slovence v zamejstvu in po svetu Franc Pukšič je v odzivu na Kholove izjave poudaril, da je bistveno, da Avstrija ne spoštuje 7. člena državne pogodbe, ki govori o zaščiti slovenske manjšine. S tem sama sebi zastavlja vprašanje, ali je sploh še država, kajti njena državnost temelji prav na tej pogodbi.

Slovenija povečala sodelovanje pri stabilizaciji Iraka

Zunanji minister Dimitrij Rupel je na delovnem kosilu zunanjih ministrov držav članic zveze NATO v Bruslju z novo ameriško državno sekretarko Condoleezza Rice napovedal, da bo država zagotovila "nekaj inštruktorjev" za usposabljanje iraških častnikov zunaj Iraka, morda v Jordaniji. Novim iraškim oblastem je Slovenija ponudila tudi pomoč v orožju in vojaški opremi, in sicer v vrednosti pet milijonov evrov, kar je Irak po Ruplovih besedah že sprejel.

Makedonski predsednik obiskal Slovenijo

Makedonski predsednik Branko Crvenkovski se je mudil na dvodnevem uradnem obisku v Sloveniji. Makedonski predsednik je s sogovorniki izpostavil dobre odnose med državama. Največ pozornosti so v pogovorih sicer namenili EU in razmeram v regiji. Kot je po srečanju s Crvenkovskim povedal njegov gostitelj, slovenski predsednik Janez Drnovšek, Slovenija podpira in bo tudi v prihodnosti podpirala Makedonijo na njeni poti v EU in zvezo NATO. Oba predsednika sta se tudi zavzela za poglobitev gospodarskega sodelovanja med državama.

Ob 75-letnici Ernőja Eperjessyja

Narodnostna sekcija pri Madžarskem etnološkem društvu je 9. februarja imela slavnostno sejo. Na seji so člani sekcije etnologiji različnih narodnosti

Dr. Ernő Eperjessy

na Madžarskem - s kratkimi predavanji pozdravili dolgoletnega predsednika sekcije Ernőja Eperjessyja ob njegovem 75. rojstnem dnevu. O pomembnejših postajah njegovega življenja in etnološkega raziskovanja je govoril sopredsednik sekcije dr. Šandor Horvat. Ernő Eperjessy se je rodil v vasi *Almamellék* v županiji *Somogy* 8. decembra 1929. (Vas spada od 1950 k županiji Baranya in je 13 km od Szigetvára). Prebivalci so madžarske, nemške in hrvaške narodnosti. Ernőjev oče je bil Madžar, mati pa je bila Hrvatka. Hrvaško se je naučil od matere mame. Bil

je sedmi otrok, starši so ga hoteli krstiti na ime Jožef. Oče je dobil 100 pengójev (cena krave) od zemljiškega gospođa, da bi ga krstili za Ernőja. Krstil ga je iz madžarske jezikovne igre znani duhovnik iz vasi Ipafa (az ipafai fapipas pap). Leta 1948 je diplomiral na učiteljski v Pécšu. Učil je na ljudski šoli v vasi Szentmihályhegy v županiji Zala ob jugoslovanski meji. Prebivalci so bili Hrvatje in Madžari. Sosednja vas Legrad je spadala že k Jugoslaviji. Leta 1964 je diplomiral v Budimpešti še iz madžarsčine, zgodovine in etnologije. Leta 1972 pa je doktoriral iz madžarsčine. Od l. 1967 do

1972 je deloval kot referent za kulturo in šolstvo na *Demokratski zvezi južnih Slovanov v Budimpešti*. Večkrat je obiskal vsako hrvaško, slovensko in srbsko naselje na Madžarskem. Uradno je spremljal kulturne skupine, kot etnolog pa se je zanimal za ljudsko kulturo južnoslovanskih narodov na Madžarskem. Kar je videl in slišal, je tudi zapisal. Objavil je blizu sto razprav in sodeloval pri pripravi treh etnoloških filmov (med drugim pri snemanju borovega gostovanja v Monostru leta 2003).

Ernő Eperjessy je od l. 1972 do 1993 bil zaposlen na *Narodnostnem oddelku Ministrstva za šolstvo*. Tako je pomagal tudi porabski mladini, da so dobili štipendijo in lahko študirali v Ljubljani. (Na njegovo pobudo smo študirali etnologijo trije: Marija Kozar, Katarina in Jože Hirnök).

Pri Madžarskem etnološkem društvu so leta 1975 ustanovili Narodnostno sekcijo. Ernő Eperjessy je postal njen sekretar, od leta 1984 pa je njen predsednik. Sekcija izdaja etnološke zvezke manjšin na Madžarskem, ki jih je že 101. Glavni urednik zbornikov je Ernő Eperjessy. Na pobudo Gyule Ortutay so od leta 1975 mednarodne narodnostne etnološke konference vsako tretje leto v Békéscsabi. Z (že pokojnim) Ivanom Balassa in Andrašem Krupa je bil soorganizator vseh konferenc in sourednik vseh zbornikov Ernő Eperjessy.

Glavne teme, ki jih je raziskoval, so: ljudske pravljice, ljudska glasba, sožitje Hrvatov in Madžarov ter ljudska kultura Romov. V šestih razpravah se ukvarja z *ljudsko kulturo Slovencev na Madžarskem (borovo gostovanje, monostrska bitka v ljudskem izročilu Slo-*

vencev na Madžarskem, August Pavel).

Leta 1999 je dobil od Madžarskega etnološkega društva odlikovanje „Pro Ethnographia

Kati Szvorák je zapela venček ljudskih pesmi, med njimi tudi našo „Zeleni se travca...“

Minoritarum“, leta 2001 pa priznanje za življenjsko delo od madžarske vlade „Nagrada za manjšine“.

Ernő Eperjessy je večkrat hodil v Porabju službeno in tudi kot etnolog, ko je zbiral gradivo za svoje razprave ali ko je predaval o že zbranem gradivu. Ob 75. rojstnem dnevu mu čestitamo in mu želimo še obilo zdravja in veliko uspeha pri njegovem delu tudi Porabski Slovenci.

Marija Kozar

Porabski župani pri ljubljanski županji

7. februarja je ljubljanska županja Danica Simčič sprejela zamejske slovenske župane iz Italije, Avstrije in Madžarske. Sprejema ob slovenskem kulturnem prazniku so se iz Porabja udeležili trije župani, Martin Ropoš, župan Gornjega Senika obenem predsednik Državne slovenske samouprave, Karel Holec, župan Andovcev, in Laci Kovač, župan Števanovcev. Porabski delegaciji se je pridružil tudi predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök.

Ljudski pevci z Gornjega Senika v Litiji

GEOSS je srce Slovenije

Ljudski pevci z Gornjega Senika smo bili povabljeni v Litijo na njihov kulturni praznik. Čakal nas je Jože Gorenc, predsednik ZKD in tudi organizator prireditve, ki nam je tudi predstavil kulturne znamenitosti okolice, med njimi obeležje

venije. Ob deseti obletnici slovenske države in dvajsetletnici GEOSS-a pa so nastali še verzi, ki jih je zapisal eden od ustanoviteljev, Peter Svetik.

»Pomisli v Geossu, postoj: je naš, je moj in tvoj

začeli na novo zidati. Ohranili so vse, kar se je dalo in ostalo iz stare cerkve. Največja dragocenost iz prejšnje cerkve je že večkrat restavriran križev pot, kateri je 110 let starejši kot sedanja cerkev. Dragocen je tudi božji grob, katerega so 1864. leta izdelali češki umetniki. Od Vač smo se poslovili z lepimi spomini in se odpeljali proti

ga Senika. Slavnostna govornica je bila upokojena ravnateljica gornjeseniške osnovne šole Erika Glanz, ki je na kratko predstavila Porabje in kulturno udejstvovanje Porabskih Slovencev. Svoj govor je zaključila z naslednjimi besedami: *»V Prešernu se je utrdila zavest, da pripada majhnemu narodu, ki se lahko v prvi vrsti*

Geometrično središče Slovenije je v bližini Vač. Naša skupina z gostiteljem Jožetom Gorencem

GEOSS (geometrično središče Slovenije), ki je bilo postavljeno leta 1982. Na njem so vklešani verzi Zdravljice, katera je postala državna himna Slovenije. Že leta 1989 so se tu zbrali slovenski župani in zapisali, da hočejo živeti in gospodariti na svoji zemlji. Ob obelisku simboli slovenske države (grb, zastava, lipa). GEOSS je srce Slo-

Simbol za naš obstoj-razvoj, za našo srečo, mir, spokoj! Videli smo staro kaško, kjer so postavljene jaslice (kak mi pravimo Betlehem), peljali so nas v čudovito župnijsko cerkev sv. Andreja, katera je pred kratkim praznovala 160. obletnico. Prejšnjo cerkev je uničil požar, ki je uničil tudi 28 hiš in gospodarstev. Leta 1843 so jo

Na odru v Litiji

Litiji, kjer smo imeli nastop ob 18. uri. Na prireditvi z naslovom »Naši dosežki« so podelili občinska priznanja kulturnim društvom in delavcem ter športnikom.

V programu je sodelovalo pet kulturnih skupin, med njimi tudi mi, ljudski pevci z Gornje-

ujeljavljati le v jezikovni kulturi. Ta zavest mora biti obvezna tudi za nas.

Zahvaljujemo se za gostoljubnost domačinom, pevke in pevci smo se vračali v srcu bogatejši na naše domove.

Vera Gašpar
(Posnetka: L. Nemes)

Fašenek pa Lenka na Dolenjom Seniki

Zdaj že več lejt, ka iz Sakalovec pred fašenkom pridejo maškare pa nam malo nazaj prinesejo tiste cajte, gda je tau vsepovednik po Porabji šega bila. Letos so štirje ojdli pa so nas na Dolenjom Seniki tū obiskali. Lepau so zaigrali pa so z nami splešavali. Na kejpi so Števan Makoš s harmonikov, Imre Kovač pa Ernő Kokaš (Fašenka), Jožef Šulič (Lenka).

(Posnetek: I. Barber)

... DO MADŽARSKÉ

Madžarski premier v Moskvi

Predsednik vlade Ferenc Gyurcsány je 16. in 17. februarja obiskal Moskvo, kjer sta ga sprejela predsednik ruske vlade Mihail Fradkov in predsednik države Vladimir Putin. Svoj obisk pri predsedniku vlade je začel s politično gesto, kajti izjavil je, da »smo do danes hvaležni Sovjetski zvezi in Rdeči armadi, da sta nas rešili fašistov. Ne smemo dovoliti, da postane to vprašanje predmet političnih debat«.

Za Madžarsko je Rusija pomembna gospodarska partnerica, kajti Madžarska dobi pretežno del nafnega uvoza prav iz Rusije. Gospodarsko sodelovanje med državama je oživelo po nastopu levo-liberalne vlade, madžarski izvoz se je podvojil in je dosegal 800-900 milijonov dolarjev letno. Uvoz znaša tri milijarde dolarjev, gre predvsem za nafto in druge vire energije.

Na obisku so podpisali tudi več sporazumov, med njimi sporazum o kulturnem in znanstvenem sodelovanju. Ferenc Gyurcsány je otvoril tudi razstavo, ki predstavlja vezi med madžarskimi in ruskimi dinastijami v 19. stoletju. S tem se je tudi uradno začelo leto madžarske kulture v Rusiji, ki bo trajalo do naslednjega januarja, na njem bodo priredili kakih sto programov, sodelovalo pa bo skoraj 600 izvajalcev.

Programi, prireditve

- 27. februarja bo gledališka držina Nindrik-indrik gostovala v Markovcih na Goričkem. Na nastopu, ki se bo začel ob 13.30 v vaško-gasilskem domu, bodo predstavili igri z naslovom »Sto je bujo sauseda?« in »Dvej ženski v gledali«.
- 4. marca bo Državna slovenska samouprava v okviru slavnostne seje obeležila deseto obletnico ustanovitve. Prireditve bo potekala v Slovenskem kulturnem in informativnem centru v Monoštru.
- 5. marca bo gledališka držina Nindrik-indrik nastopila v Šalamencih.

„Meni je Gorenji Senik najlepši“

Dostakrat, če človek reportažo redi pa prosil od lidi, naj malo od sebe gučijo, včasih tau pravijo, ka nika tašo ne vejo, ka bi zanimivo bilau za Porabje. Z njimi se je prej nika tašo nej zgauldilo, ka bi vreedno bilau dolaspisati. Te človek začne spitavati pa pomalek dosta vse naprej pride. Dostakrat eške pri tisti, od steri mislimo, ka je poznamo, zvejmo, ka je ranč ne poznamo. Zaka? Zato, ka gnesden več nej šega pripovedjati eden z drugim. Če pa pripovedjamo, te pa to nej od sebi, nej od svojoga življenja. Tak vögleda, ka gnesden za tau več

»Nejga dneva, ka bi se nej spaumnila na Melekijin vreek,« pravi Kristina Monek.

nejmamo časa. Dja sam si vzejo malo časa pa sam na Dolenji Senik ušo k **Kristini Monek** malo pripovedjat.

• **Gučali bi malo od sebe? začnem dja to pripovedjanje.**

»Ka mo gučala ge od sebe. Vejpa ge nigdar nika dobroga nejsam mejla.«

• **Zaka?**

»Vrag tau vej. Vejn sam se tak naraudila.«

• **Gde ste se naraudili?**

»Na Gorenjom Seniki na Melekinom vreji sam gor rasla. Spjoj dobro pa veselo je bilau, eške gnesden nega tašoga dneva, ka bi mi nej na pamet prišli tisti časi.«

• **Kak ste te sē na Dolenji Senik prišli?**

»Dugo paut sam zopojdla, dočas sam sē prišla. Najprvin sam služit ušla na Nemško (Avstrijjo), bila sam v Ženavčaj pa cejlak paulak pri Graci v Puntigami sam služila.«

• **Tam v tistoj mesti pivovarni?**

redijo, nej?

»Ja, ja, tam redijo tisti dober šor Puntigamer. Od tistac sam v Nemčijo odšla pa štiridesetoga leta sam domau prišla na Gorenji Senik, gda sam se oženila. Dva mejseca

vam je napamet prišlo, ka bi vanej ostali?

»Nej. Meni se je Dajčland tak zato nej vido, ka bi ge vanej ostala. Name je srce vsigdar domau vleklo. Samo zavolo pejnaz sam bila tam. Tistoga reda smo lejepe pejnaze služili. Cejlo žlato pa spoznanec sam tū mejla, zato sam ranč nej zmislavala od tauga, ka bi nej nazaj domau prišla.«

• **Petdesetšestoga ste si nej zbrodili, ka bi itak nazaj tavō odšli?**

»Nej. Istino, ka je moj brat odišo, dapa mi smo ostali. Tistoga reda sam že mlajše mejla, konji, krave so v štali stale. Pa gda bi trbelo titi, ka so se drugi že pakivali, te sam ge pravla možej: »Ka mo pa te mi delati?« »Brodisi žena! Če mo krave pa konje to pelali, tistim senau trbej, na kaula te nika več ne more gorsklasti. Ka baude te z mlajši?« Tak smo te mi ostali.«

• **Vi te zdaj tri jezike znate gučati. V kakšom jeziki se vam pa te zdaj senja?**

»Pa vejš, ka slovenski, eške zmišlavam slovenski. Če kaj vogrski trbej prajti, te si slovenski brodim pa samo po tistim vōpovej. Človek maternoga gezika ne mora pa ne smej pozabiti. Ge sam v Porabji v dosti mejstaj delala, pa skur v vsakši vesi ovak gučijo. Nej ka bi se nej razmeli, dapa ge sam vsigdar samo tak po senčarsko znala gučati, zaman sam stejala tak gučati kak v tistoj vesi, gde sam ranč delala.«

• **Odite kaj domau na Gorenji Senik?**

»Jaj, zdaj več nej dosta. Liki na fašenek so me pozvali. Ušla sam, dapa samo zato, naj med Gorenjesenčare pridem. Ne vejim zaka, dapa ge sam preveč rada tam. Zato pa če me zovejo, ge vsigdar dem. Ge te mlade Senčare ne poznamo, dapa oni namé poznajo, zato ka sam ge tam na občini delala.«

• **Ka ste delali na občini?**

»Vam je napamet prišlo, ka bi vanej ostali?«

• **Ka ste delali na občini?**

»Ge sam nej dobro delo mejla. Ge sam delala pri porčaj (davararji).«

• **Dosta porcije je trbelo plačivati tistoga ipa?**

»Te je zato to bila žmečava. Biu, šteri je naleki plačo, biu, šteri je zmetno plačo. Dostakrat so dostim tapistili porce, šteri so na tau prisiljeni bili.«

Eske zdaj jeste taši, šteri ne more Slovence trpeti. Eske zdaj jeste taši.«

• **Tau ka so tū bola Nemci, nej?**

»Ti samo pitaj svojo matevej de ona znala povedati. Ona to pozna tau.« (Tau so mi vejn zatok pravli, ka je moja mati na Dolenjom Seniki služila.)

»Tau je biu moj prvi bicikli, steroga sam si kúpila v Dajčlandi.«

• **Sto je porce tapūsto?**

»Mi smo na eden papir gorspisali, sto je srmak, koma je potrebno tapistiti pa smo te mi tau tapuslali na županijo. Potistim je pismo prišlo nazaj, če so dali dovoljenje ali nej.«

• **Kakšne porcije so bile?**

»Za ižo so bile porce, za zemlo pa konjske porce. Pa tisti, šteri je maštrijo emo, tisti je ejkstra mogo plačati.«

• **Gda ste delali pa je stoj za volo porc notra ušo k vam, kak ste gučali z njim? slovenski ali vogrski?**

»Pa vejš, ka če je Slovenec biu, te slovenski. Bilau je tak, ka so iz Varaša vanej bili pa štoj prišo pa z menov sto gučati. Dočas smo mi slovenski gučali, dočas so oni tijo bili pa so poslušali. Nikdar niške nej brano, ka nej slobaudno.«

• **Prajli ste, ka ste radi med Slovenci. Tū na Dolenjom Seniki tū djestejo Slovenci, nej?**

»Tū na Dolenjom Seniki je dosta Senčarov z Gorenjoga Senika, liki Dolenjesenčar ge so Slovence nej radi meli.

• **Te vašo srce, kak ste prajli, zato na Gornji Senik vleče. Zaka je tam tak dobro?**

»Ne vejim. Vejn zato, ka je tak lejpa tista krajina. Če je ranč dosta brgauv pa dosta dolauv. Dostakrat večer, gda ne morem spat, te vkūper štem, ka gnauksvejta kelko nas je bilau na Melekinom vreji. Vejš, kelko? 184, zdaj ji pa geste deset. Vsi so krajodišli. Moj drugi brat, šteri je v Meriki, me dostakrat po telefoni pita, ka je kaj na Gorenjom Seniki na Melekinom vreji. Njegov srce eške to nazaj domau vleče.«

• **Vaš brat v Meriki tū dobi va Porabje?**

»Tak dobiva, ka ma ge članke, šteri so bola zanimivi, vōzrejsem pa ma po pismi tapošem. Dvakrat sam ge že to bila pri njem.«

• **Kak je kaj v Meriki?**

»Kak naj ti povejm? Tam je vse spjoj lejpo, lejpe zidine majo, dapa ge bi za niše pejneze nej tam ostala. Gorenji Senik je meni dosta lepsi.«

K. Holec

Rojstni kraj ne moreš pozabiti

Tu tū nej, če si že sploj dugo lejt odrezani od njega pa te tū nej, če si od toga kraja sploj daleč prišo.

kaj pogreša. Lüdje, steri so daleč odišli od daumi, kak starejši gračuvajo, vsebole mislijo na daum, na hišo –

sam njine pajdaše, steri so tū z Gorenjega Senika. Vsi sploj dobro živejo, majo svoje lejpe hiše, vse majo, ka si je zmisli. Ka se mi je najoprvin sploj vidlo v tistom tali, gde tej naši lüdje živejo, majo eden klub za penzioniste, gde navekše Vaugri gestejo, depa Slovenci z Vogrskoga so tū kotrige toga kluba. Vsakši keden se srečejo. V klub samo tak leko nut staupijo, če vstopnino plačajo, ka je vsakmau en dolar. Ženske kaj spečejo, prinesejo, pa se etak dobro majo. Name so tū pozvali na takšo srečanje pa sam se tam sploj dobro počūtila. Pa te sam že napamet vzela, ka oni zatok vkūp odijo, naj bi malo »doma« bili.»

oženila. Dece nejmeta, v ednoj sploj lejpoj hiši živeta, sploj dobro. Obadva sta že več kak 80 lejt stariva. Franci na Dolenjom Seniki majo sestro Kristino Monek, od štere so tak lepau gučali. Gda smo se spoznali, so me na štiri dni k sebi pozvali.»

• *Kak je bilau pri njija?*

»Ge sam najoprvin tau čūtila, ka tej starejši lüdje sploj dosta mislijo na dom, na Porabje, na Vogrsko. Franci so mi gučali, ka jim je prej sestra z Dolenjoga Senika večkrat poslala iz naši novin nistarne članke, sploj pa vice, ka oni tak radi štejo. Pa te so oni tau večkrat tadala poslali v Kanado, njigvim spoznancom Mary Ropoš (Skininoinj Micki), ki je žlata

redla, gda si že domau prišla. Kak so reagirali na tau, gda so že dobivali novine?

»Tau je tū nika posebnoga. Name, našo držino vsakši keden po telefononi gor zovejo očo vūjec Franc Ropoš. Tūj pa tam name gor zoveta Franci pa žena tō pa te mi vse povejo, ka je nauvoga. Depa gda so dobili najoprvin novine Porabje, tau je nej za povedati, s kakšno radostjo so oni tau sprejeli. Tau nišče ne zna, ka tejm lūdam znamenūvamo s tejm novinami. Oni se lepau zahvalijo uredništvu za te velki dar. Tau njim znamenūje, kak če bi njim poslali edno grūdo z domanje zemlé. Ranč ne smejo omeniti, depa padaškinji v Kanado bi tō radi meli eden izvod od tej novin. Ovak pa Franci vsigdar vse morajo dojobrnauti svojoj ženi, ka je v novinaj, kakoli ka je ona nej iz Porabja. Gda telefonirajo, so vsigdar trno friški pa veseli. Etakšoga ipa si z Anuš neni po telefoni popejvave tō, oni začnejo – ka prej Szeretlek én, jōjj vissza hozzám.»

• *Povedala si, ka si sploj lejpe spomine prinesla domau iz Amerike. Kakšna pa je bila slobaud?*

»Žmetna. Mojga očo vūjec so me vōsprvodili do fligara. Pred tistim sta pa Franci pa Anuška tū obečala, ka priredeta na erport se poslovit. Že je cajt es prišo, ka bi trbe lo sestni na fligar, pa je njija nin nej bilau. Pa te itak. Prišla sta pa smo se poslovlili. Nepozableni so mi ostali tisti kedni, tisti lūdje. Tam sam čūtila, ka znamenūje človeki daum pa materna rejč.»

Irena Barber

Vūjec Franc Ropoš pa Eva pred vūcovo hišo

Te dni sam malo pripovedjala s padaškinjov Evo Časar pa mi je edno sploj lejpo zgodbo pripovedjala. Od koj je guč? Od tisti lūdi, ki so pred dostimi lejtami tūj njali svoje, svoje domove, vasnice. Gda od nji gučimo, največekrat tak mislimo, ka so oni ja dobro napravili. Vej pa v nisterni zahodni rosagaj ali v Ameriki, Kanadi, Australiji je gvūšno dobro. Sploj smo si pa tistega ipa mislili tak, gda so pri nas slabi cajt bili pa smo mogli dosta trpeti.

Pravica je pa tau, ka njim je tū nej tak leko bilau. Med tihince priti, brez doma, brez toga, ka bi tistoga naroda jezik pozno, je nej šala bila. Depa Slovenci so nej takši lūdje, ka bi v bejg vdarili. S poštenim delom so si po lejtaj vse spravili, ka njim je potrejbno za normalni žitek.

Gda sam si pripovedjala s padaškinjov Evo, štera je ojdla pri žlati v Ameriki, te sam znauvič pa znauvič mogla ugotoviti, ka so človeki nej vse pejnazge, lejpa hiša, dobro življenje. Dūša je takša, ka je vsigdar nemirna, sploj pa te, če ji kaj fali, če

če je rejsan sploj skromna bila pa s slamov pokrita – na lūdi, stere so tam njali, na mladost, na tiste šege, ka so je doma meli. Tau svedoči Evina zgodba tū.

• *Eva, gda si ti ojdla v Ameriki? Sto te je pozvau pa kama?*

»Ge sam v leta 2000 ojdla v Ameriki, v Clevelandi v državi Ohaio. Tam živejo mojga očo vūjec, po imeni Franc Ropoš. Oni so me pozvali. Moj oča je 1971. leta tū odo pri njij, zdaj so pa namé pozvali.»

• *Kak dugo si se zdržavala tam, kak so te gor prijeli, kak si se počūtila tam?*

»Če bi ge vse tapovedla, ka vse sam tam doživejla, bi nej dojšo eden cejli den. Sploj na kratki bi samo telko leko povedjla, ka je čūdovito bilau. Pa nej samo zatok, ka je Amerika nika drugoga kak mi, liki za vse tistoga volo, ka so mi tam naši povedli, pokazali. Tam sam se zdržavala šest kednov.»

• *Kak tam živejo Slovenci, steri so iz Porabja odišli?*

»Moram povedati, ka sam bole med starejšimi lūdami bila, vej so pa mojga očo vūjec nej mladi. Depa spoznala

Ferenc Šulīč, njegva žena Anuška pa Eva

• *Ka pa vse kaj drugoga te je zopojldo?*

»Mojga očo vūjec, kakoli ka sami živejo, so mi vse pravili, so me vsepovsedik vozili, vse so napravili za tau, naj se dobro počūtim tam. Ka so pa največkšo napravili zame, tau je tau bilau, ka so me nut pokazali pajdašom, Ferenci Šulīči (Prajzinoma Francina) pa njigvoj ženi Anuš nēnini. Franci so z Gorenjoga Senika, z Melekino-ga vrejeka, njina žena Ana so pa Vogrinka z Alfōlda. Ona sta se že tam vanej v Ameriki spoznala pa vkūp

moje matere, pa so ranč tak radi bili kak oni. Te male cejdale so za nji bile eden falajček njinoga nekdanjoga doma. Francec so tak povedli, ka etakšoga ipa oni vidijo Melekin vrejek, gde so gnauksvejta doma bili, kakoli, ka si ne znajo zmisli, kak je kaj zdaj pri nas.

Te sam si pa ge tak mislila, če so oni tak radi našim novinam, mo prosila uredništvo časopisa, naj njim pošilajo naše novine. Pa te so na uredništvu kreda bili poslati njim naše novine.»

• *Tau si samo te leko lana-*

Ženska logika

Nej ka bi mislo, ka ti ges božno želim. Boug vari! Ti dobro znaš, ka če se za prijatelja ide, te meni nej žau nej cajta, nej mobila, nej žau žene, nej nika, ka je mojega. No povej, ka bi rad znau! Ges bi na tvojem mesti ešče edno malo zadrejmjo, prvlje kak bi se odloučo, naj se oženim ali nej. Praviš, ka ges leko gučim. Tou je istina. Gučim leko, samo delati ne morem tisto, ka ščem. Tisto delam, ka žena šče. Ja, prav maš, ona mi razbremenjuje mozgje. Tou je istina, ka je trnok lejpa. Gda jo ti vidiš, te je lejpa. Ne vem, ka bi pravo, če bi vido, kak te vóvidi, gda ma glavou puno viklerov. Kak vóvidi? Kak vóvidi? Ja, pa takšo glavou ma kak ananas. Ah, ka bi tou samo včasih bilou. Doma sam je brez viklerov na glavi ešče nigdar nej vido.

Koga? Ti ščeš spoznati ženski način mislejnja? Si ti pri pameti? Ti pa ges, müva oba sva študejrala filozofijo. Je bila lejka? Oba znava, ka je bila trnok žmetna. Rejsan, trnok žmetna je bila. Zdjaj bi si stoukrat premislo, če bi šou tou ešče ednouk delat. Ali žensko mislejnje nasledovati, tou je ešče žmetnej, za enoga moškoga čisto vózaprejo. Znaš, ka je pravo filozof Duns Scotus? Pravo je, ka svetlo ino gvúšno znanje človek samo tak leko pridobi, če vola pomaga pameti. Pri ženskej niti vola ne pomaga. Eti moraš vse svoje principe, vse racionalnosti mislejnja gordati, moraš pístiti, ka ti jarem na šinjek dne ne pa iti ta, kama ona šče.

Največ problemov s frizuram. Gda ges idem k frizejri, vsakšij mejsac ednouk, njemi pravim, naj mi tak dojrzejše kak vsigdar. Ednouk mi je pravo, naj si ne dam tak pogousto lase dojrzejati, naj si rajše dajer dam napraviti, perse zato, ka mi te več

leko zračuna. Pravi, ka so lasje male žive cevi, pa če jih rejžejo, te krvavijo, samo ka so tak tenki, ka tou človek ne vidi. Če pa krvavijo, te pa bole slabi gračuvlejo. Povedo sam njemi, ka si ges brado stalno rejžem, pa od toga mi furt močnejša gračuvle. Ka on k tomi povej? Pravi, ka si te more nikšo drugo norijo vózmisliti, naj si kundšafiti trajno dajo delati.

V pondejlek mi je žena prava, ka se naj tak pripravlam, ka ona v petek ide k frizejri. Ne razmejš, geli, zakoj mi tou tak naprej na znanje da. Vej, če se oženiš, boš že znau. Tou pomejni, ka moram v službi prositi za eden den dopusta, ka moram predpoudnevom iti kúpuvat, kójat, moram iti po dejte v vrtec, moram ga nakrmiti, pa po tistom pripravlati večerjo. Ah, ge pa, ne sedi cejli den pri frizejri, samo trifital. Te pride domou, pita, če se mi vidi njena frizura. Fejst jo povalim, naj se veseli. Pa ka misliš, kama po tistom ide? Prva pout jo pela v kopalnico. Namóči si lase, pa navije na viklere. Ednouk sam jo pito, zaka tou dela, vej je pa tak lušna bila. Najprvlje me je pitala, zakoj sam nej stau v vrsti, gda so pamet delili. Te mi je raztomčila, tak ka zdaj že točno znam. Pravi: Povejdale sam tomi dúplini, naj mi sedemnajst milimetrov dojrzejše, pa te mi ostane ešče dvajset milimetrov trajne. Tou je zadosta, naj mi s fonom napravlena frizura dugo drži. Pa te dúplin mi je dva milimetra več dojrzejšo. Tou pa je že premalo. Takša frizura več ne drži. Idem ga toužiti, pravi, na biroviyo. Zaslužo bi si, ka bi ga v temnicu zaprli. Pravim njoj, ka se pri nas birovijska razpravlanja trno zavlečejo, gda na vrsto pride, nede več corpusa delictija. Na moje svedostvo

pa naj ne računa. Vejpa naj malo potrpi, za eden mejsac nej lasje palik zrastejo. Nej je tou problem, pravi. Problem je tou, ka v vlasnj nega več zadosta dajera. Naj se tak pripravlam, ka de v pondejlek znouvič šla k frizejri. Zaka, jo pitam. Pravi, ka si da vlase dojrzejati. Te mi začnejo živci gorpovedati slúžbo. Čútim, ka mi krvni pritisk ide gor. Diastoles je na sistolesi. Spoudnja mera je dosegnola zgornjo. Gledam ženo, tak kak če bi gledo v kakšo praznino, rejč mi ne pride na lampe. Jezik mi zadreveni. Gledam, samo gledam jo, dokeč ne vidim dve. Ka so dónok zgrešili moji predniki, ka me Boug tak fejst kaštiga. Kak fajnj je bilou, dokeč sam samo edno meo, si mislim, perse samo če primerjam z vezdašnje situacijo. Mejsčena plača mi nede zadostovala, gda ta tevi dve šle k frizejri. Pa njima pravim, ka je malo prvlje ešče tou biu problem, ka je frizer preveč dojrzejšo. Zaka šče zdaj ešče bole kratke meti. Ti pa nika ne poumníš! Če človek nema trajne, te si mora nouvo trajno dati napraviti. Če si šče dati nouvo trajno napraviti, te si staro, ka je pač od tiste ostalo, mora dati dojrzejzati, ovak nouva škoudu lasem, pa frizura nede mejla nikše forme. No, tou naj človek zarazmi. Pa zdaj sam se že pomero s tem, ka nigdar ne bom razmo ženskoga mislejnja. Tak se túdi dá živiti. Moja žena že deset lejt auto vozí, brezi toga, ka bi mejla pojem o tom, ka je pod pokrovom motora. Ranč toga ne vej, če je motor odzaja ali naprej, zato vse zice puno naklade, ges pa leko idem domou peški. Zaka bi me te moutilo, če ne vem, ka ma ona pod lasami.

Suzana Guoth

Pismo iz Sobote

Dun smo dobili snejg

Božič je biu kak kakšij bole mrzeu sprtolejšij den. Nouvo leto pa skur že kak leto. Zima se nam je vidla nin daleč od nas. Dapa dun smo dobili snejg. Na, nega ga ranč dosta pa nej dugo odejvo v bejlo našo krajino, dapa snejg je biu. Pa mrzlo je tó gratalo, tak, ka leko gučimo, kak je zima prišla med nas. Že lejta pa lejta se guči po teveni na radijoni, piše v novinaj in knjigaj, ka smo za vcejlak zmejšano vrejmen krivi lidge. Preveč vsega smo spistili v luft, zavole smo gor obrnili našo mater Zemlo. Zdjaj se vse tou obrača proti nam. Tak pravijo pa leko je tou ranč istina, vej pa se je vrejmeni vcejlak zmejšalo. Pri nas snega spadne ranč telko, ka mlajši leko vidijo, kak vóvidi, v Afriki pa njim sega skur prejk glave. Pa eške vsefele drugo čúdnoga se godi z našim vrejmenom pa z Zemlo. Dapa neškem zdaj ranč od toga pisati. Bole me migata tou, ka je te srmaški snejg naredo med nami.

Sousedica Rozina, trno moudra ženska, je mejla tak nagnouk priliko, ka je začala na red pobirati svojga moža Rudina. Larmala je po cejlom dvouri, kak trbej tak brž snejg spucati. Vej so pa vsi souseđi tou že napravili, samo pri nji je eške vse zametano s snejgom. Srmač souseđ Rudi, tisti peden snega je ta meto pa eške prva, kak je zgotouvo, ga je sunce že polonje otopilo.

Najbole so bili snega veseli mlajši. Nej samo zavolo zimskoga veseljda, liki zavolo nevol, ka bi je leko prineso velki snejg, nej pa takšni mali. Dapa za nji je mali snejg tó biu zadosta velki, ka so zamidili v šoulo. Vej pa ne morejo po snejgi tak brž oditi, nej! Vejn so si tou peldo vzeli od starejši, njim se je tó nej midilo v slúžbo, ka leko na snejgi pride do kakše nesreče.

Krčmarom je snejg dobro delo naredo. Gda so možakarge nut stoupili pa si dole sedli, se njim je nika nej midilo nazaj tavó. Ostanili so v krčmej, zmejs pa kunouli sunce, ka njim je snejg vkraj gemalo. Tak ženam nede mogli lažati, kak so zavolo snega nej mogli brž domou priti. Dapa od snega voda na pošitji je večer zmrznila, tou pa je eške vekša nevoula kak pa snejg. Tak so valili večerni mrav.

Najbole lagve vole zavolo snega je biu naš bautoš Pali. Že dva mejsca njemi v bauti stogi eno petdeset lopat za snejg. Gda se je začo snejg tak pomalek spiščavati na zemlou, je lopate pred bauto odneso. Zdjaj je brž odam, si je brodo. Dapa rejsan si je tou samo brodo. Tak malo snega se leko zmete z meklou, nikše lopate nej trbej meti. Pali je kunou gor v nebo, lopate pa neso nazaj nut v bauto.

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je na snejg gledala čemerasto.

- *Če smo ga dotogamau nej meli, zdaj ga več nej trbej.* - je sikala in gledala skouzi okno. - *Vej smo v zimi spoj več nej včeni živeti s snejgom.* - je eške bole na glas vdaró vó iz nje čemer.

Ge sam jo njau na meri. V tej lejtaj sam se že navčjo, ka jo nej sloboudno kaj dregati, če je takše lagve volé. Tak sam biu čistak túuma in čakó, naj enja snejg. Na, nej dugo šou. Stoupo sam tavó, ka mo ga začo pucati z dvoura.

- *Si ti vcejlak zmejšani ali ka ti ge!* - se je zdrla, ka sam samo čakó, kak glažovej vó iz okne poučijo. - *Ka se snega ne tekneš! Si me razmo? Niške ne smej snega na kújp zmetati. Tak naj ostane, kak je.* - je račala tadale moja tašča Regina, trno čedna ženska.

Rejsan me je migalo, kakša kača jo je šcipnila. Zato pa sam jo pito, ka se njoj je zgodilo.

- *Nika se mi je nej zgodilo, ka se razmejva! Samo tou je, ka snejg ostane dokeč ga sunce ne zej. Dugo ga je nej bilou, zato ga škem gledati.* - mi je tou trno ostro taraztomčila.

Te pa vredi, sam si pravo. Stoupo sam do grajke in gledo souseđ Rudina, kak je zmeto po dvouri, vej pa dun smo dobili snejg.

Miki

Mlašči guči pri Malom potoki

Mala ves se zača tam, gde nut v njou priteče Mali potok. Že od negda so se tam špilali mali lidže iz Male vesi. Na, tam so se lefta pa lefta špilali mlajši iz Male vesi. Eške gnesden je tak. Tě Mali potok, vse tiste drevje kouli njega, raki in ribe v njem so čüle čüda mlaščecoga pogučavanja in tou eške itak poslušajjo.

Rouka

Pri Malom potoki je biu takši veseli den. Ja, ranč takši den je biu kak vsikiš drugi, veseli pa mladi. Vej pa pri mlajši ovak ranč ne smej biti. V takši veseli pa mladi den je med svoje padaše prišo mali Toni. Zanga je té den nej biu ranč najbolje veseli. Vsigar je emo šegou biti prvi tam pri potoki. Zdjaj je prišo slejden. Dapa tou je nej niška baja, če si prvi ali slejden. Mali Toni je prišo trno kesnou, pa nej najboukše vole. Če je clovek malo boukše pogledno, je leko vpamet vzeu, ka je z njegovim zadnjim talom tepla nej vse v najlepšom redi. Na, ka nemo kompliciro, vidlo se je, kak če bi ga po riti spekle krplive. Dapa nej ga je rit pekla zavolo krpliv, liki zavolo očove žmetne roke. Ja, oča je malomi Toniji z rokou na rit vdaro. Čüdnou, dapa tou so mlajši pri Malom potoki brž vpamet vzeli. Kak pa ne bi, vej se je pa mali Toni cejli čas čouvo po pekoučoj riti. Pa so ga pitali, zakoj ga peče.

-A, nika takšoga je nej bilou, - je obračo oč. -Z mamou sta se nika vknip svadila, doubo sam velke lampe, ata pa tou nej dopušto, pa sam sprobo, kak žmetno rokou ma. Trno je žmetna, - se je čouvo tadale. -Dapa kak ste na tou tak brž

gore prišli, ka mi je na rit vdaro?

Čedno pitanje, nej? Kak so mlajši na tou tak včasim gore prišli, ka je z ritjo maloga Tonija nika nej vredi?

-Vejm ste vi že to dobili na rit, ka vam je tou poznano, - ji je pito.

Na, zdaj so drugi mlajši začali obračati oč, kak če bi tajili, ka je tou nikak nej istina. Dugo so tak gledali eden drugoga, dokeč se je nej zglasila mala Rožika.

-Moram povedati, ka me je mama zavolo nej bouganja trikrat počila na rit pa se po listom več nemam vole tak ravnati. Njena rouka je takša mila pa topla, dapa če trbej, brž žmetna grata, - je povejdala.

-Ranč ne guči, - je rejč prejk vzeu Feri. -Vejpa vejte, ka smo mi Kovačovi pa kakšo kovačko roko ma naš oča. Samo gnouk mi je „vsela“ na rit pa po listom sam tri dni vodne tó zvezde vido. Pet dni pa sam redno nej mogo sedeti na slouci.

-Ge sam pa nej sprobo atine roke, liki sam vido, kak je tou bilou pri veksom brati. Nika me ne miga, ka bi sam kaj takšoga sprobo, - se je zgloso eške Djoužek.

Tak je emo vsikiš kaj za povedati od žmetne roke svoji starišov. Samo je Lujzek biu vcejlak tiüma. Poslušjo je z velikimi vüjami, povedo pa je nej nika. Zato so ga drugi mlajši začali gledati tak malo bole čüdnou, kak tou, ka nika ne vej povedati od žmetne roke pa svoje riti.

-Ka naj vam povejm, - se je dun zgloso. -Vsi vejte, ka moj ata dela po drugi varašaj pa samo v petek večer domou pride pa v nedelo večer že palik nazaj. Trno je veseli, ka je držina vküper. Pa mi smo tó trno veseli. Tak nega cajta za kakšo vragolijo pa za mojo rit tó nej, - je tadale tumačo Lujzek. -Na, če povem po istini, mi je mama že škela naklasti na rit, dapa ge sam njoj vujšo. Gda sam domou prišo, je že pozabila, ka je druge brige mejla. Pa tou je tó istina, ka ata nema tak duge roke, ka bi segala od varaša do moje riti, - je zdaj voovalo, zakaj je eške nej sprobo atine žmetne roke.

V tejn guči je mali Toni tapozabo, ka se je zgodilo z njegovou ritjo. Špilali so se tadale, kak če bi tou vcejlak normalno bilou, ka kakši den v sprobajo, kak žmetne roke majo njihovi stariške.

Miki Roš

Prepletala sta se knjižni jezik in porabščina

Državna slovenska samouprava je 4. februarja organizirala proslavo v počastitev slovenskega kulturnega praznika, katere so se udeležili vsi osnovno - in srednješolci slovenskega rodu in tudi njihovi učitelji. Prireditve, na kateri je imela slavnostni govor Valerija Perger, višja svetovalka za porabsko šolstvo, se je udeležil tudi generalni konzul R Slovenije v Monostru Marko Sotlar.

Kulturni program je pripravila OŠ Števanovci, k sodelovanju je povabila tudi prijateljsko šolo iz Bogojine. V kulturnem programu sta se prepletala slovenski knjižni jezik in porabsko narečje. Ob kratki predstavitvi življenjske

poti ter nekaterih pesmih Franceta Prešerna so se učenci predstavili s porabskimi pravljicami, pesmimi, plesi in dramatizacijo povesti porabskega avtorja Karla Holeca. Če upoštevamo, da imajo na števanovski šoli celo manj kot 30 učencev, moramo priznati, da je bilo v program vloženega veliko truda, tako s strani učiteljev kot učencev. Skoraj vsak njihov otrok je nastopil večkrat, in to v različnih vlogah. Veliko dela se je pa tudi obrestovalo, kajti program je bil pester in pripravljen na nivoju.

M.S.

Pustni karneval na OŠ Gornji Senik

Fašenski cajt je že za nami, ali lejpi spomini so eške itak ostali. Gornjeseniški učenci smo se 8. februara, na fašenski torek, notnaravnali. Na obrazaj smo meli lafline, predstavljali smo stare maske. Eden drugomu smo poskicali gvant pa si pomagali, ka bi kak najlepše vovidli.

Šli smo v kulturni dom, gde je naše maske ocenila komisija.

Po obedu se je začno

fašenski ples, na

sterom smo se zelo dobro čutili. Tak je za nas, šaulare mino fašenski torek.

Gabriela Labric
7. razred

Fašenek na Gorenjem Seniki

»Če se fašenek na sunci peče, te leto dober pauv prinese.« Tou so moji stari stariške dostokrat povedali.

»za kusto repo, za dugi len«. Mi, upokojenci smo to bili pozvani na te »nauri« večer. Državna pa slovenska manjšinska

za vse poskrbeli, da bi nas v dobro volo spravili. Tou nam ranč tak žmetno ne spadne, če rejsan nas tu pa tam bode pa rejže pa glava boli. Istina, ka je na fašenek sunce sijalo, ali večer je pa škipo mraz. Tou smo čutili, no samo do tačas, ka smo nejstoupili v krčmo pri Cifri. Krčmar Tomaž je nej samo z drvami küro, liki bole s pijačov. Goslarge so že šker dobro vönabrüsili, mi pa naše noge. Prišli so naši znanci z Dolenjoga Senika tö pa nam te eške bole topla bilou pri srci. Prileteli so »Fašenki« pa »Lenke« iz sousednjoga Martinja, fudaš je tak vlejko fude, ka sam mislila, ka je bo raznok včesno. Prišlo je telko lejpi »Lenk« pa »Fašenkov«, ka je veselo bilou gledati. Mlajši so se tö zravnali, že dugo nej bilou tak veselo kak na letošnji fašenek.

Iz Varaša je prišo naš rojak Miklošin Gabi s svojo družinov tö, štera je prišla iz Amerike. Istina, ka on

vsakšo leto z veseljem pride v svojo rojstno ves pa ga je ranč na sređi Varaša nej sram slovenski gučati. Naši goslarge so nika nej počivali, istina ka pri Filačkovi že tretja generacija igra. Ka iz srca rad delaš, tisto ti ne pride više.

dugi len.

»Kusta repa, dugi len, fašenek je cejji den. Kusta repa, dugi len, tikev takša kak boben, šunkin špek naj bo na paden. Tuči baba z ritjov len, gnes je sejn veseli den.«

Na fašenski torek so na Gorenjem Seniki plesali samouprava, športniki so

Telko maškar že dugo nej bilou, etak sta pa župan Martin Ropoš in predsednica samouprave Eva Lazar v skrbi bila, ka mougouče ne bosta mela telko darov, ali na konci so vsakoga podarili, steri se je nutnaravno.

Plesali smo za kusto repo,

Vüepam, ka se na drugo leto pa dobimo v takši lejpi velki družbi. Vsem, ki so pripravili te lejpi večer, lejpa hvala.

Vera Gašpar
(Posnetka: Eva Lazar)

NIKA ZA SMEJ...

Paradiž

Mali Rudi etognauk domau pride pa etak pravi oči: »Našoga školnika iža je tak kak eden pravi paradiž.«

Oča pa: »Zakoj ti tau tak misliš?«

»No, es poslušajte oče. Skolnik ma edno čer, ona je po imeni Eva, njeni zaročenec je pa Adam. Skolnik pa svojo ženo zove za kačo.«

Gde so pa?

Ešče vleti se je zgodilo, ka so mali Arankini stariške fejšt s krmov delali. Eden zadvečerak se pripravljajo, ka do süjo krmo domau pelali, gda oče etak pravi maloj: »Aranka, gde so pa vile?«

Aranka pa: »Vej pa pri

grabljaj.«

»Pa te grable, gde so?«

»Gde, gde, vej pa pri vilaj.«

»Ej, ti mali norček. Gde so vile pa grable?«

Aranka pa: »Vej pa edne pri drugom.«

Potovanje

Mladi par, Pišti pa Marjanka, sta se napotila v Rim. Piština mater sta tö s seov pelala. Mati Lujza so eške nigdar nej sejdli na fligari pa so se fejšt bojali. Gda je fligar že devet gezero metrov visiko bio, sploj njim je slabo bilou. Pišta etak pravi svojo mladoj ženi: »Ka va pa zdaj? Materi je slabo.«

Marijanka se pa oberne k svojo tašči pa ji etak pravi: »Mati, nej bi malo vöstaupili na friški luft?«

Po nesreči

Jancji je v špitala prišo zatok,

ka je z biciklinom tak ta oblišno, ka si je rauko pa naugo nagnauk strau. Tam je ležo eden drugi možki tö iz Varaša pa sta dobriva padaša gratala. Že davnik sta oba dva pozabila na špitala, gda sta se v Varaši srečala pa sta malo v krčmi doj sejdla pripovejdat. Te varaški zdaj etak pravi Jancini: »Ti, padaš, velko srečo mam. Nika pa nika mi nej nazaj ostalo iz moje nesreče, tak se počutim kak prva.«

Jancji pa zdaj etak pravi: »No, te si ti rejsan srečen. Ge sam pa v tej vrazil špitalaj zgübo svojo svobodo. Za ženo sam vzeo tisto nametano medicinsko sestro.«

Sirauta kokauš

Irma je etognauk etak gučala možej Miškani: »Miška, zranje de ranč deset lejt, ka

sva se oženila. Ka ti misliš, nej bi dobro bilau na te jubilej, če bi edno kokauš zamasarila na obed?«

Miška pa: »Püsti, püsti, zakoj bi pa bantivala tau nedužno kokauš, vej je pa ona ja nika nej kriva.«

Etakšo žensko pa ja ne najdeš

Robert pa Izidor sta se etognauk srečala, sta malo pila pa pripovedjala. Robert etak pravi Izidori: »Ti, padaš, tak čütim, ka mo se mogo laučiti od žene. Vejš, že pau leta ne guči z menov.«

Izidor pa zdaj etak pravi: »Ti si nauri? Od takše žene se laučiti? Vej pa etakšo nin ne najdeš!«

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtrek

Glavna in odgovorna urednica

Marijana Sukič

Naslov uredništva: H-9970

Monöster, Deak Ferenc ut 17.,

p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:

SOBOŠKA TISKARNA-SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota, Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo

št. 415-715/93 mb z dne

3.11.1993, se časopis

PORABJE uvršča med

proizvode, od

katerih se plačuje davek od

prometa proizvodov po 13.točki

tarife 3. zakona o prometnem

davku (Ur. list RS, št. 4/92),

ISSN 12187062.

Časopis izhaja z denarno

pomočjo Javnega sklada za

narodne in etnične manjine.

I.B.